Lina Persson, fotograf, Dorotea

F: 1885
D. 1981

Västerbottens första kvinnliga fotograf var från Lavsjön. Hon hette Lina Persson och var född i Grynberget, Dorotea, som dotter till småbrukaren Per Jönsson och hans hustru Kajsa. Mellan 1911 och 1913 drev hon kafé i Rossön, som ligger vid vägen mellan Hoting och Sollefteå. På kafét blev Lina bekant med den duktige fotografen Petrus Ljungö, som under åren 1913–15 gav gratis utbildning i fotokonsten.

Efter de två läroåren fick Lina Persson anställning i Torsås i Kalmar län som biträde hos den kvinnliga fotografen Gerda Berg. Lina stannade endast ett halvår i Torsås och 1916 etablerade hon sig som fotograf. Under somrarna 1922 och -23 var Persson verksam i Svanabyn ett par tre mil öster om Hoting, och på hösten 1923 bosatte hon sig stadigvarande i Lavsjö en dryg mil sydost om Dorotea.

Lina Persson arbetade inom ett begränsat geografiskt område, främst de östra och sydöstra byarna i Dorotea socken och vissa byar i Åsele socken. Per cykel eller gående besökte hon gårdarna och byarna och erbjöd porträttering i samband med allmänna eller privata högtider.

Genom Sune Jonssons förmedling har Lina Perssons bildsamling bestående av 289 glasplåtar tillkomna mellan 1922 och -39 deponerats på Västerbottens museum.

Källa: http://www.vbm.se/sv/se-and-gora/fotoarkivet1/fotografer-och-fotosamlingar/l-persson.html

Fr http://www.doroteabyar.nu/default.asp?path=7178%2C7322&pageid=9101

Lina Persson, tidigare fotograf i Lavsjö, Dorotea. Fotograferad den 16 september 1971 i sin bostad på Ugglevägen i Dorotea av Sune Jonsson.

Lina hade en son, Paul, född 1918-1999. Han bodde hos Linas föräldrar i Grynberget i 9 år. Mellan 1911-1913 arbetade Lina Persson som kafé-idkerska i Rossön Jämtland. Ett arbete som hon inte var särskilt förtjust i. Bland gästerna fanns emellertid fotografen i Rossön, Petrus Ljungö som var en mycket skicklig fotograf med hög teknisk kvalitet. Hos honom lärde hon sig yrket 1913-1915.

På Ljungs inrådan tog hon anställning i Torsås i Kalmar län hos den kvinnliga fotografen Gerda Berg som arbetade med en mycket primitiv utrustning, hon stannade där i ett halvår. 1923 bosatte Lina sig i Lavsjö tog sonen dit. 1922-1923 var hon fotograf i Svanabyn. Hon slutade som fotograf redan 1936 på

grund av dålig syn 41 år gammal. 1936 lät hon bygga en stuga uppe i backen ``Klingern´´ som finns kvar ännu i dag.

35 öre kostade porträtten i vykorts- format. Största ruschen var 1920-1930. Arbetsrutinerna var dessa: exponeringen gjordes under veckorna ute i byarna och mörkrumsarbetet hemma i Lavsjö på helgerna. Hon cyklade för det mest till sitt jobb, ibland fick hon gå i väglöst land eller ro. Använde ofta pär- (potatis) källarna i byarna till provisoriska mörkrum.

Litteratur:

Studieförbundet Vuxenskolan. (2004) *Lina Persson* . Svenska. 31 s. Bok

Lina Persson : fotograf / foto: Lina Persson Persson, Lina (fotograf) Svenska. Ingår i: Västerbotten (Umeå. 1920). - 0346-4938. ; 1975:3, s. 190 : ill. Artikel/kapitel

Jonsson, S. (1982) *Lina Persson: fotograf i Lavsjö, Dorotea.* I Västerbotten (Umeå. 1920). - 0346-4938. ; 1982:1, s. 32-55 : ill. Serie: Temanummer om Kvinnliga fotografer i Västerbotten. http://www.vbm.se/assets/files/Pdf/Vbn_history_69f/1982_1.pdf

Skriften Studieförbundet Vuxenskolan. (2004) *Lina Persson* har tagits fram i samarbete med Vuxenskolan och SIKU, för att bevara Lina Perssons minne som fotograf. Lina var född 1885 i Grynberget där hon hade sex syskon. Mellan 1913-1915 skaffade hon sig sin utbildning hos fotograf, Petrus Ljungö, som var bosatt i Rossön i Jämtland. Byarna i östra och sydöstra Dorotea samt vissa byar i Åsele och Ångermanland besökte Lina med jämna mellanrum. Det var för det mesta med cykeln som förflyttade sig till olika ställen där hon hade jobb som fotograf.

http://www.v8biblioteken.se/112869/sv/book-suggestions/lina-persson

http://old.doroteabyar.nu/Default.asp?path=7178%2C7322&pageid=9101

Profiler som levt eller lever i Lavsjön.
LINA PERSSON

Västerbottens första kvinnliga fotograf var från Lavsjön. Hon hette Lina Persson född 1885-1981 hade en son född utom äktenskapet Paul född 1918-1999. Han bodde hos Linas föräldrar i Grynberget i 9 år. Mellan 1911-1913 arbetade Lina Persson som kafé-idkerska i Rossön Jämtland. Hon tyckte inte om sitt arbete. Bland gästerna fanns emellertid fotografen i Rossön, Petrus Ljungö som var en mycket skicklig fotograf med hög teknisk kvalitet. Där lärde hon sig yrket 1913-1915. På Ljungs inrådan tog hon anställning i Torsås i Kalmar län hos den kvinnliga fotografen Gerda Berg som arbetade med en mycket primitiv utrustning, hon stannade där i ett halvår.

1923 bosatte Lina sig i Lavsjö och tog sonen med sig dit. 1922-1923 var hon fotograf i Svanabyn. 41år gammal slutade hon som fotograf redan 1936 på grund av dålig syn. 1936 lät hon bygga en stuga uppe i backen ``Klingern´´ som finns kvar ännu i dag. 35 öre kostade porträtten i vykorts- format. Största ruschen var 1920-1930. Arbetsrutinerna var dessa: exponeringen gjordes under veckorna ute i byarna och mörkrumsarbetet hemma i Lavsjö på helgerna. Hon cyklade för det mest till sitt jobb, ibland fick hon gå i väglöst land eller ro. Använde ofta pärkällarna i byarna till provisoriska mörkrum. *BenjaminJonsson*

Artikeln nedan är hämtad ur Västerbotten (Umeå. 1920). - 0346-4938. ; 1982:1, s. 32-55 : ill.
Serie: Temanummer om Kvinnliga fotografer i Västerbotten.
http://www.vbm.se/assets/files/Pdf/Vbn_history_69f/1982_1.pdf

Lina Persson – fotograf i Lavsjö, Dorotea

Sune Jonsson

Genom Sune Jonssons förmedling deponerades 1974 en bildsamling tillhörig doroteafotografen Lina Persson (1885 – 1981) i länsmuseet. Samlingen består av 289 glasplåtar i formatet 10 x 15 cm.

Ur samlingen presenteras här ett urval bilder tillsammans med den biografi över fotografen, som Sune Jonsson nedtecknade när han träffade Lina Persson i samband med depositionen.

Lina Persson föddes 1885 i Grynberget, Dorotea, dotter till småbrukaren Per Jönsson (1846-1924) och hans hustru Kajsa (1850-1927). Hon hade sex syskon, av vilka två var äldre än Lina och halvsystrar, döttrar till Kajsa Jönsson i ett tidigare äktenskap. Lina själv var första barnet i äktenskapet med Per Jönsson.

Mellan åren 1911 och 1913 var Lina Persson kafèidkerska i Rossön i Jämtland. Hon tyckte inte om arbetet, eftersom hon fick stå »vem som helst till pass». Bland gästerna fanns emellertid fotografen i Rossön, *Petrus Ljungö*, som tyckte om att besöka kaféet och »dricka sån där svart svagdricka». Petrus Ljungö var rätt alkoholiserad, »han söp duktigt», säger Lina Persson, men tydligen inte värre än att han med fina resultat kunde sköta rörelsen. Han dog emellertid ung. Lina Persson antyder att han hade bekymmer i äktenskapet och att dessa problem var orsaken till att han sökte tröst i spriten.

Som fotograf var han tveklöst skicklig. De bilder som Lina Persson har kvar från tiden i Rossön och som Ljungö tagit är tekniskt av mycket hög klass. Dessutom var han en flitig natur- och konstfotograf. Utöver ateljébilderna finns titlar som »Augustiafton vid Bodumsjön», »Hagaviken, Bodum», o s v. Det är då fråga om naturbilder i tidens stil, solnedgångar och landskap med molnhimlar, fotograferade i motljus eller starkt släpljus. Enligt Lina Persson var han ute och fotograferade »både bittida och sent».

Innan Petrus Ljungö slog sig ner i Rossön hade han utövat fotografyrket på flera platser i landet, bl a i Visby. Det var vid besöken på kafèet där Lina Persson arbetade, som Ljungö började antyda, att hon hos honom kunde få lära sig fotografyrket gratis och även bo i hans villa. Lina Persson accepterade hans förslag, men hyrde under utbildningstiden rum hos en målare genom att göra gentjänster i målarens hushåll.

Den egentliga yrkesutbildningen fick Lina Persson alltså hos Petrus Ljungö åren 1913-1915. Ljungö var väl utrustad, hade kameror och mörkrumsutrustning som tydligen var i takt med tiden. »Han hade väldigt fina apparater», ateljén var komplett med dagsljusateljè med både takfönster och sidljusfönster och utrustad med kulisser. Lina Persson uttrycker också en tydlig beundran för hans yrkesskicklighet: »Det var fin kvalité alltigenom på det han gjorde».

Efter de två åren hos Petrus Ljungö, sökte Lina Persson på hösten 1915 ny anställning genom annons i pressen. Svar fick hon bl a från Kramfors och Skillingaryd. På Ljungös inrådan tog hon dock anställning så långt bort som möjligt: »han ville att jag skulle ut och se mig omkring». Hon hamnade i Torsås i Kalmar län som biträde hos den kvinnliga fotografen Gerda Berg, som för övrigt hade flera anställda i firman. I jämförelse med rörelsen i Rossön tycks denna ha varit betydligt primitivare och sämre utrustad. Bland annat saknades kopieringsramar, elektriskt ljus, och ateljèn var också primitivare än Ljungös. Kulissen visade, minns Lina Persson, ett sydländskt hus med fönster och dörrar, och i den mån skämtsammare kunder hade behov av att själva bestämma posering, gjordes inbrott i kulisshuset.

Gerda Berg hade en filial i Gökalund, Berkvara. Denna förestods om måndagarna av Lina Persson. Vid utfärderna dit var hon försedd med en handkamera och ett stativ för enklare exteriör- och interiörtagningar hemma hos kunderna.

Gerda Berg hade en filial i Gökalund, Berkvara. Denna förestods om måndagarna av Lina Persson. Vid utfärderna dit var hon försedd med en handkamera och ett stativ för enklare exteriör- och interiörtagningar hemma hos kunderna.

Hos Gerda Berg sysslade Lina Persson med alla i yrket förekommande göromål: fotograferingar, framkallning, kontaktkopiering, retusch. Den kopieringsmetod som användes var dagsljuskopiering, trots att det sk gasljuspapperet vid denna tid hade kommit i marknaden och hade använts av Ljungö. Att Gerda Berg inte använde det kan bero på att elljus saknades. Mörkrumsbelysningen bestod t ex en fotogenlampa med rött glas. Utanför mörkrummet fanns en ränna där en lång rad primitiva kopieramar sattes ut i dagsljuset, som skulle vara starkt, men ej direkt solljus. Kopieramarna bestod helt enkelt av två glasskivor som klämdes ihop med klädnypor.

Retuscheringsarbetet anser Lina Persson var ett tråkigt petgöra: »sitta och rita och skrapa på ett negativ med en penna med en spets som en synål». Sedan hon blivit sin egen gjorde hon retusch endast i begränsad omfattning. Man kan inte säga att denna detalj i yrket var hennes starka sida, för ofta är den synlig på både plåtar och kopior.

I Torsås kände sig Lina Persson diskriminerad. Hon kallades i alla möjliga sammanhang för »lappskan». Överhuvud tyckte hon att smålänningarna »var svåra att förstå sig på». Hon hade också uselt betalt, arbetade för »nästan ingenting», samtidigt som hon lade märke till att de etablerade fotograferna hade lukrativa rörelser med små materialkostnader och höga avanser. På grund av vantrivseln stannade hon endast ett halvår i Småland och 1916 etablerade hon sig som fotograf.

Fram till 1922 förde Lina Persson tydligen en rätt ambulerande tillvaro, som hon är rätt förtegen om. 1918 föddes utom äktenskapet sonen Paul, vars far var en örebroarbetare på tillfälligt besök (inlandsbanan?) i doroteatrakten. Han hette Frits Teblin. Paul Teblin som tidigare var jordbrukare, tills han råkade ut för en olyckshändelse som förstörde höger hand, är nu ABF-instruktör inom ABF Södra Lappmarken.

Sonen var Lina Persson tvungen att placera hos föräldrarna i Grynberget, där han kvarstannade i nio år. Morföräldrarna till Paul var då döda och Lina Persson, som redan 1923 bosatt sig i Lavsjö tog sonen dit.

Sommarhalvåren 1922 och 1923 var Lina Persson fotograf i Svanabyn, och det bildmaterial som deponerats i Västerbottens museum fotograferades mellan 1922 och 1939, men i praktiken var Lina Persson fotografgärning avslutad redan 1936, eftersom hon då, på grund av nedsatt syn, praktiskt taget tvingades sluta att fotografera. Hon var då 41 år. Det deponerade bildmaterialet är av skiftande kvalitet tekniskt, dessutom har det lagringsskador.

Sommarhalvåren 1922 och 1923 var Lina Persson som sagt fotograf i Svanabyn. De bilder hon tog dessa somrar finns med i depositionen, bl a bilderna av Buller-Jonke med oxspann på väg till fäboden och Förbudsomröstningen i Svanbyn 1922. I Svanabyn bodde Lina Persson för övrigt hos bonden Per Olof Persson, en bostad, antyder hon, som var mycket undermålig. Under tiden i Svanabyn var hon emellertid ofta hemma hos föräldrarna i Grynberget, eftersom hon längtade efter sonen. Som fotograf i Svanabyn besökte Lina Persson också en del byar i Ångermanland, och hennes umgänge de åren och även i Lavsjö tycks till stor del ha utgjorts av byarnas lärare och lärarinnor.

Hösten 1923 bosatte sig Lina Persson alltså för gott i Lavsjö. Hon bodde fram till 1936 hos sin kusin, bonden Jonas Hahlin. På hösten 1936 lät hon bygga en liten stuga uppe i backen "Klingern". 1970 på hösten flyttade hon till pensionärsbostad i Dorotea.

1916 köpte Lina Persson hos Stölten & Son i Malmö en kamera för formatet 10 x 15 cm. Det formatet använde hon f ö under hela sin aktiva tid, även om hon flera gånger bytte kamera. Hon är osäker på alla tekniska detaljer och yrkesrutiner. I bostaden på övervåningen hos Jonas Hahlin hade hon dock ett primitivt mörkrum. Hon hade inte rinnande vatten utan sköljde i bunkar som hon agiterade för hand och sedan bytte vattnet i. Hon hade första tiden ej heller elektricitet utan använde liksom Gerda Berg i Torsås en rödfärgad fotogenlampa som mörkrumsbelysning. Kopieförfarandet var också länge dagsljuskopiering. Någon egentlig kopieram tycks hon inte heller ha haft utan använde två glasskivor, tidningspapper och klädnypor precis som hon fått lära sig i Småland. Förstoringsarbete hade hon överhuvud aldrig sysslat med. Formatfrågan löste hon helt enkelt genom att fotografera på olika avstånd. "Medaljong-porträtt" tog hon på långt håll och klippte efter kopieringen ut den fotograferades ansikte, men ville kunden ha ett »stort porträtt» fotograferade hon på nära håll.

Någon ateljé hade Lina Persson heller inte, och de kunder som besökte henne i hemmet för att få sin bild tagen, fotograferades mot den blommiga kökstapeten. Överhuvud tyckte hon illa om att ta interiörbilder på grund av de tekniska svårigheterna, »halvmörker», »korsande ljus», och svårigheten att bestämma exponeringstiden i de mycket skiftande ljusförhållandena.

Framkallningslösningarna köpte hon färdigblandade, medan hon däremot själv fick blanda natriumtiosulfat och andra härdande tillsatser som hon

eventuellt använde. Material köptes på apoteket i Åsele (t ex både framkallning och fotografiskt papper) men hon hade leverantörer även i Malmö, Göteborg och Östersund. Svårigheterna var ibland att kontantprincipen var den gällande vid dessa materialinköp. Sedan elljuset kom började Lina Persson använda »gasljuspapper», d v s papper av bromidtyp, och då »gick allt rasande fort». Exponeringstiderna för dagsljuspapperet varierade från 30 sekunder till flera minuter, men i gengäld kunde man utan framkallning och genom att försiktigt öppna kopieanordningen kontrollera hur ljuset präglat papperet. Då exponeringen var klar fixerades bilden i s k tonfixerbad.

Trots att de priser Lina Persson tog ut för den färdiga bilden var låga, så ansåg hon att hon tjänade bra. För en kontaktkopia i vykortsformat tog hon 35 öre, för monterade porträttbilder (»tjocka kort»), »lite mer». Största ruschen upplevde hon några år i skarven mellan 1920- och 1930-talen.

Arbetsrutinerna var dessa: exponeringarna gjordes ute i byarna under veckosluten och mörkrumsarbetet under veckan hemma i Lavsjö. Det kunde ibland röra sig om ett 100-tal exponerade plåtar som skulle framkallas, retuscheras och kopieras och sedan sändas iväg till kunderna. Ofta var det fråga om postförskottsförsändelser, men även förskottsbetalning förekom.

Lina Perssons verksamhetsområde var de östra och sydöstra byarna inom Dorotea, vissa byar i Åsele och en del närliggande byar inom Ångermanland. Hon besökte dessa byar med jämna mellanrum, men hon kunde också per brev eller telefon (sådan fanns i Lavsjö) kallas till en fotografering. »De ringde eller skrev och ville att jag skulle komma». Dessa fotograferingsutfärder var mödosamma och företogs för det mesta med cykel. Ibland fick hon gå i väglöst land (»över spångade myrar») eller ro. Men det hände också att hon hade sällskap med sig, och följaktligen då också bärhjälp. Till utrustning som hon bar i en ryggsäck hörde 10 x 15- kameran, 3 skrymmande dubbelkassetter av trä, ett tungt trästativ och ett stort antal mörkrumsförpackade plåtar. Då det under fotograferingarna blev nödvändigt att ladda om kassetterna, använde hon de mörka gömslen hon kunde hitta i gårdarna. »Jag undersökte varenda pärkällare i socknen och i Åsele och i Ångermanland och det var otrevligt många gånger att krypa ner». I de byar där Lina Persson stannade längre tid än endast över veckosluten ordnade hon med provisoriskt mörkrum. Byar som hon att döma av bildmaterialet besökt relativt ofta är Svanabyn, Häggås och Flyn i Bodum (Ångermanland).

För att spara material praktiserade Lina Persson tyvärr redan tidigt metoden att halvera plåtarna. Detta innebar bl a att fotograferingsavståndet blev längre och med den primitiva mörkrumstekniken hon använde, så blev den tekniska kvalitèn lidande. Delningen av plåten gick så till att en svart skiva av styv papp eller metall (den måste vara svart för att inte ge reflexer) lades in i kamerabasen innan kassetten sköts in i sin fals. Då halva plåten exponerats, sköts kassettlocket igen, kassetten togs ur kameran, och metallplattan flyttades till kamerabasens andra halva, varefter den återstående delen av negativet exponerades. Tekniken att på detta sätt halvera 10 x 15-formatet lärde sig Lina Persson redan hos Petrus Ljungö i Rossön.

Sune Jonsson har skrivit bildtexterna utifrån Lina Perssons egna berättelser om bilderna.

Lavsjö. T v Erik Anderssons gård, i mitten gamla Konsum, t h Olle Hahlins gamla stuga.

Fler bilder tagna av Lina Persson finns publicerade i artikeln:

Västerbotten (Umeå. 1920). - 0346-4938. ; 1982:1, s. 32-55 : ill. Serie: Temanummer om Kvinnliga fotografer i Västerbotten. http://www.vbm.se/assets/files/Pdf/Vbn_history_69f/1982_1.pdf